

Lëtzebuerg, den 21. Oktober 2026

Rapport #3: De Mënschleche Premium

Firwat Lëtzebuerg e KI-Moratoire virun der 3e (ES II) an e radikale Curriculumswiessel brauch

Mat der Publikatioun vum 117-Säite-Rapport „De Mënschleche Premium“ schléisst d’APESS hir strategesch Audit-Trilogie iwwer d’Zukunft vun der lëtzebuergescher Schoul of. D’Diagnos ass forensesch: De lëtzebuergesche Bildungssystem formt aktuell Schüler fir eng kognitiv a physisch Routine-Mëttelschicht, déi duerch d’Konvergenz vu Generativer KI a Robotik (Double Squeeze) wechbrieche wäert — während de „KI-Kompass“ vum Ministère am Klassenall genau déi kognitiv Atrophie organiséiert, virun där de Minister selwer warnt.

1. Déi dräifach Diagnos: Wirtschaft, Kognitioun a Sozial Gerechtegkeet

- **Den ekonomeschen „Double Squeeze“ an d’Lëtzebuurger Strukturanomalie:** Lëtzebuerg ass an Europa extrem exponéiert: De Finanzsektor (~30 % vun der Bruttowäertschöpfung, >145.000 direkt an indirekt Aarbechtsplazen) an d’Verwaltung berouen op symbolescher Routine-Aarbecht (K1). D’Generativ KI eliminéiert net de Senior-Expert, mee d’Junior-Pipeline (22–25-Järeger a KI-exponéierte Beruffer leien 19 % hannert hire manne exponéierte Kolleegen (Stand Juni 2026, Stanford Digital Economy Lab); am Bankesektor läit de Junior-Headcount 4,7 % ënner 2022 (Revelio Labs, Oktober 2026)). Wien d’Schüler zu rengen Outil-Konsumenten ausbilt, zillt se genee fir déi Plazen erun, déi de Maart am schnellsten ofbaut.
- **De PISA-2025-Schock an d’Illusioun vum KI-Léierméiwäert:** D’PISA-2025-Zuelen (presentéiert den 8. September 2026) weisen e brutalen Abroch am Liesen (-27 Punkten) an an der Mathé (-25 Punkten), souwéi eng katastrophal Spléckung tëscht dem Lycée classique (506 P.) an dem Lycée général (385 P. — 121 Punkten Ecart, entsprécht 6 Schouljoer!). Gläichzäiteg widderleeën d’OECD-Grafiken 30 & 31 de Mythos vun der EdTech-Lobby: **Déi héchste Leeschtung (~510 Punkten) läit exklusiv bei de Schüler, déi ni mat KI schreiwen.** Soubal d’KI agesat gëtt, fällt de Score op 489–481 Punkten. Rezent Studien (MIT Media Lab, Microsoft/CMU, Wharton/PNAS) beleeën: Bei Novizen ouni gefestegt Fachbasis féiert e verfréiten LLM-Asaz net zu „Augmentatioun“, mee zu **Cognitive Offloading a Cognitive Debt.**
- **D’Schoul als leschten „Analog Sanctuary“ (sozial Gerechtegkeet):** Kanner aus privilegierten Haiser kréien doheem Pabeierbicher, e räicht sproochlecht Ëmfeld a mënschleche Widderstand. Fir Kanner aus bildungsferne Familljen ass d’ëffentlech Schoul déi eenzeg Plaz, wou dëst kognitiiv Kapital opgebaut ka ginn. Eng Schoul, déi op Plattformen a KI-„Coagenten“ auswäicht, zerstéiert de soziale Lift.

2. D'Léisung vun der APESS: Analog First, Digital Last

D'APESS stellt dem SCRIPT sengem Modell eng komplett ausformuléiert Alternativ géintwuer:

1. **De Mënschleche Premium (MP = $D \times R \times E \times W$):** Eng Schoul muss déi véier multiplikativ Faktoren trainéieren, déi keng Maschinn simuléiere kann: **Déift** (laang Konzentratioun, 90-Minute-Block ouni Bildschirm, Fachsubstanz), **Responsabilitéit** (Skin in the Game), **Embodied Cognition** (Handschrëft, Pabeierbuch, reelle Labo an Atelier ouni Simulatoren) a **Widderstand** (mëndlech Verdeenegung).
2. **Den Hantel-Curriculum:** Aplaz fir eng ausstierwend Routine-Mëtt ze zertifizéieren, stäerkt den Hantel-Curriculum déi zwou onersetzbar Spëtze vum Aarbechtsmaart: déi theoretesch-analytesch Spëtzt (**K2** am ESC/ESG) an déi adaptiv-manuell Spëtzt (**P2** am DT an DAP/CCP), wou den Techniker an den Handwierker als héich bezuelte Meeschter vun der physischer Realitéit géint d'Robotik geschützt sinn. Souverän Digitalitéit (System- a Bias-Audit statt Klick-Training) mécht exakt 10 % aus.
3. **De Proff als Epistemologeschen Auditeur (statt „Lernbegleiter“):** Den A1-Fachproff ass net de „Lernbegleiter“ vun enger Plattform, mee d'Instanz, déi duerch den **Adversarial Oral Protocol (AOP)** mëndlech iwwerpréift, ob de Schüler seng Aarbecht wierklech verstanen huet (mat garantéiertem Rattrapage-Recht a CAR-Inklusiounsschutz).

3. D'Direktfuerderungen fir den Hierscht 2026 (Ettap 1 — budgetsneutral)

D'APESS ass mam **MENJE vum September 2024** (Screen-Life-Balance, Smartphone-Verbuet) a **géint de MENJE vum Oktober 2025** (KI-Kompass). Mir fuerderen dräi direkt, gesetzlech Moossnamen:

1. **Règlement grand-ducal: KI-Moratoire virum ES II (7e–4e):** Suspendéierung vum substitutive KI-Asaz am Unterrecht a bei Hausaufgaben (analog zum Smartphone-Verbuet 2025 an dem KI-Moratoire vun der Stad New York vum September 2026 fir 600.000 Schüler).
2. **Instruction ministérielle: A1-Proff-Vetorecht:** Gesetzleche Schutz fir all Fachproff, fir Generativ KI a Plattform-Zwang am eegene Cours ze refuséieren.
3. **Ëffentlecht Digital-Tool-Register an onofhängegen OEJQS-Audit:** All Lycée muss offe leeën, wéi eng EdTech-Tools a KI-Plattformen mat Schülerdaten operéieren. D'Evaluatiounsmandat muss vum SCRIPT (deen an engem Interessenkonflikt als Promoteur, Designer an Evaluator ass) komplett un den onofhängegen OEJQS iwwergoen.

Methodologesch Transparenz als Beweis vun der Doktrinn (cf. S. 5 & S. 89): D'APESS lieft wat se fuerdert: Bei der Redaktioun vun dësem Rapport goufe LLMe reng als textuelle Synthesizer ënner dem strikte fachlechen Audit vum Auteur benotzt; d'Gedichter vum Éieremember Jeannot Scheer goufe fir d'pädagogesch Method vun der Dissertation chantée mat Suno AI vertount (wou d'KI de kulturellen Objet liwwert, an de Schüler déi haart analytesch Dekonstruktioun mat der Hand mécht). D'Formel ass kloer: **Beim Fachexpert ass d'KI e Produktivitéits-Outil — beim onräife Schüler ass si eng Kognitiouns-Substitutioun. Fir d'éischt denken. Duerno d'KI verstoen.**

BEILAG ZUM PRESSEDOSSIER: Den Zäitoflaf vun der institutioneller Inkohärenz (2024–2026)

Datum	Akt vum Ministère (MENJE / SCRIPT)	Politischen & pädagogesche Gehalt
PHAS 1	D'Reduktiounsphas (Sept. 2024 – Juni 2025): D'APESS ënnerstëtzt dës Linn zu 100 %	
12.09.2024	Dossier de presse Rentrée: „ <i>Surconsommation digitale = risque</i> “	De Ministère erkennt den digitalen Iwwerkonsum als Hauptgefor un.
03.04.2025	Communiqué MENJE: „ <i>Les effets négatifs des écrans [...] ne cessent de croître</i> “	Offiziell Unerkennung vun de kognitive Schied duerch Bildschiermer.
22.04.2025	Smartphone-Verbuert am Fundamental & Maisons relais (per RGD)	Konsequent exekutiv Schutzmoosnam.
19.05.2025	Dossier Lycéeën: „ <i>Limiter les distractions, encourager les échanges directs</i> “	Den direkte mënschlechen Austausch gëtt als Prioritéit definéiert.
02.06.2025	Smartphone-Restriktioun an den 38 Lycéeën (physisch Trennung)	Den institutionelle Beweis: E Moratoire op digital Tools ass machbar.
DE BROCH	Tëscht Juni an Oktober 2025 gëtt keng eenzeg Etüd publizéiert, déi méi Bildschirm-Asaz rechtfäerdeg — am Géigendeel (MIT Media Lab & Microsoft/CMU weisen am Juni 2025 de Risiko vu „Cognitive Debt“).	
PHAS 2	D'Erweiterungsphas (Okt. 2025 – Okt. 2026): De strukturelle Widdersproch	
16.09.2025	PV ENEJ 44 (Chamber): De Proff als „ <i>Accompagnateur (Lernbegleiter)</i> “	Degradatioun vum Fach-Expert zum periphere Plattform-Begleeder.
06.10.2025	Lancement vum „KI-Kompass“: „ <i>Usage guidé</i> “ vu KI ab 12 Joer (ES I) als „ <i>Coagent</i> “.	De Minister warnt virum „ <i>Appauvrissement cognitif</i> “ (RTL, 6.10.25) — a lancéiert gläichzäiteg de Kader, deen en ausléist.
22.01.2026	OEJQS-Rapport dokumentéiert „ <i>Vorbehalte unter den Lehrkräften</i> “.	De selwechten Dag lancéiert de SCRIPT seng Roadmap fir de <i>Livre blanc 2028</i> ouni op den OEJQS ze lauschten.
08.09.2026	PISA-2025-Schock: Liesen -27 P., Mathé -25 P.; ESG op 385 P. (-121 P. vs ESC).	Grafik 31 weist: Spëtzeleeschtung (~510 P.) gëtt et nëmmen ouni KI. Minister Meisch seet: „ <i>Fir d'éischt selwer denken, duerno d'KI verstoen</i> “ — korrigéiert awer de KI-Kompass (ab ES I) net.
07.10.2026	CePAS-Konferenz & EDI-Magazin warnen viru KI-Ofhängegkeet (<i>AI ≠ Human</i>).	De CePAS muss psychologesch reparéieren, wat de SCRIPT pädagogesch als „ <i>Coagent</i> “ forcéiert.